

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ М'ЯСНОГО КОНЯРСТВА В УКРАЇНІ

О.О. Новіков, А.А. Бондар, Т.І. Волкова, В.А. Косов

Інститут тваринництва УААН

Н.А. Землянська

СТОВ «Червона зірка» агрофірми «Шахтар»

Розглянуто питання розвитку продуктивного конярства в Україні, виробництва конини на спеціалізованому комплексі в агрофірмі «Шахтар» Донецької області.

коні, конина, технологія, промислове схрещування, пасовища, відгодівля

В умовах України з давніх-давен люди використовували коней для одержання продуктів харчування – м'яса й молока. Такі можливості є і нині, за рахунок раціонального використання ресурсів галузі в районах стаєнного утримання коней, де на м'ясо забивають вибракуване поголів'я та надремонтний молодняк після відгодівлі. Конину споживають майже у всіх країнах світу.

М'ясо коней ціниться за високий вміст повноцінних білків, жирів, вітамінів групи А і В, ніацину, нікотинамідну тощо. Воно багате на залізо, кобальт, йод, мідь, фосфор та кальцій. Конина містить значну кількість азотистих речовин при зниженому рівні мускульного жиру. У м'ясі коней різних категорій білок становить від 17 до 21%. М'ясо дорослих коней багатше на білок, ніж м'ясо молодняку. Але м'ясо повновікових коней містить більше сполучної тканини, тому воно жорсткіше порівняно з молодшою кониною. Конину переробляють у високоякісні ковбаси, копченю, консерви і різні національні м'ясні вироби [1, 2, 4].

При інтенсивному веденні м'ясного конярства в умовах України можливе використання стаєнно-пасовищної технології утримання коней. У зв'язку з високою розораністю земель та зменшенням кількості природних пасовищ, для відгодівлі коней необхідно використовувати корми польової сівозміни.

Коні ефективно використовують пасовища. Випасання коней протягом 6-7 місяців дає змогу нагулювати за сезон 150-180 кг живої маси.

Науковими дослідженнями та практикою ведення галузі м'ясного конярства в окремих регіонах Російської Федерації, Казахстану та Киргизії, доведено, що коней найбільш раціонально реалізовувати на м'ясо восени, у віці 6-9 місяців, 1,5 та 2,5 роки. Це пов'язано з тим, що в літньо-осінній період молодняк при утриманні з матками на пасовищі має приріст у живій масі до 1000 г на добу і більше. Після зимівлі вони виходять зі зниженою вгодованістю, а його собівартість до весни зростає на 10-20% [1-3].

Дорослих коней та молодняк ставлять на відгодівлю з метою підвищення їх вгодованості та забійних кондицій. Організацію відгодівлі коней вирішують по-різному. За даними досліджень [4], коні різного віку добре відгодовуються та ефективно використовують різноманітні корми – концентровані, сіно, соло-

му, сінаж, силос, жом, картоплю (краще варену), барду тощо. Дорослі коні збільшують масу при відгодівлі за рахунок відкладення жиру. Тому коней високої вгодованості необхідно своєчасно здавати на м'ясо, оскільки їх подальше утримання неефективне (витрати кормів, затрати праці, використання приміщень).

Молодняк у віці від 8 до 14 місяців найбільш вибагливий до якості кормів. Значний ефект дає відгодівля молодняку на раціонах з вмістом концкормів та сіна чи спеціального комбікорму. Краще відгодовуються дорослі коні та молодняк, одержані від схрещування ваговозів з іншими породами. У середньому на 1 кг приросту живої маси дорослі коні витрачають 9-10, а молодняк – 5,5-8 корм. од.

Простота технології ведення м'ясного конярства, його невисокі потреби в енергетиці та витратах людської праці створюють об'єктивні передумови для організації конярських господарств м'ясного напрямку на базі приватної (фермерської) або державної форм власності.

У Донецькій області, на базі господарств Слов'янського і Краснолиманського районів, а також господарств міст Краматорська та Дружківка створена Агрофірма “Шахтар” – орендне підприємство “Шахти ім. А.Ф. Засядько”.

У структурі діючих в агрофірмі галузей тваринництва, які вже дають продукцію для гірників Донбасу, почало розвиватися і м'ясне конярство. Виробництво конини в агрофірмі – перший досвід в Україні по виділенню м'ясного конярства у спеціалізовану галузь тваринництва і планування її розвитку на принципах повного госпрозрахунку.

СТОВ “Червона зірка”, яке є дочірнім підприємством агрофірми “Шахтар”, де зосереджено поголів'я коней, має значні площі земельних угідь: ріллі – 3828 га, з них 75 га на зрошуванні, сінокоси – 276 га, пасовища – 538 га.

Розроблена ІТ УААН “Концепція розвитку галузі конярства в агрофірмі “Шахтар” та “Технологія м'ясного конярства в СТОВ “Червона зірка” передбачає у найближчі роки укомплектувати виробничу групу, виділити найбільш продуктивні варіанти міжпородного схрещування, освоїти у повному обсязі приміщення та споруди після реконструкції, організувати технологію утримання, вирощування та інтенсивної відгодівлі, закласти міцну кормову базу.

У результаті аналізу структури землекористування та природних кормових угідь агрофірми “Шахтар” нами було встановлено, що найбільші можливості для розвитку м'ясного конярства без збитків для інших галузей продуктивного тваринництва має СТОВ “Червона зірка”.

На першому етапі (2000-2001 рр.) відтворювальна група маток СТОВ “Червона зірка” формувалася з кобил рисистих, верхових та ваговозних порід (40 гол.), які були закуплені у кінних заводах України, а також поголів'я безпородних кобил (30 гол.), придатних для відтворення, завезених з інших господарств агрофірми “Шахтар”.

Для отримання молодняку з високою м'ясною продуктивністю завезені чистопородні жеребці-плідники новоолександрівської ваговозної породи – Баласт, Князь, торійської – Ухват, російської рисистої – Пергамент.

Усі жеребці, при відносно легкому, але міцному кістяку, мають широку і глибоку грудну клітку, розтягнутий тулуб, широкий та довгий роздвоєний круп.

У парувальній кампанії 2001-2002 рр. СТОВ “Червона зірка” використовували індивідуальні підбори пар з урахуванням характеристик типу, промірів та індексів будови тіла жеребців-плідників і маток.

За основу складання індивідуальних підборів взято індекс масивності, який характеризує відносну широкотілість і найбільш тісно пов'язаний з типом конституції та породної належності.

З урахування індексу масивності жеребці і кобили розділені на три групи: дрібні, середні, великі (табл. 1).

1. Розподіл кобил по породах за індексом масивності

Порода	Дрібні – до 114,4%	Середні – 114,5-116,5%	Крупні – 116,6% та вище
Російська рисиста	10	9	7
Орловська рисиста	4	2	3
Українська верхова	4	1	1
Торійська	3	-	-

Згідно з розробленою схемою схрещування, жеребці новоолександрійської та торійської ваговозних порід використовувались на рисистих, і більш масивних верхових, безпородних кобилах. Під жеребця рисистої породи підведено 50% маток ваговозних, рисистих і безпородних кобил середньої та великої маси. Очікується, що отримані при промисловому схрещуванні помісі будуть на 10-25% масивніші материнських порід. Зворотнє схрещування отриманих кобил-помісей з заводськими жеребцями новоолександрівської та латвійської порід повинно підвищити приріст маси на 20-25%.

Протягом парувального періоду застосували ручне (в середньому навантаження на плідника 15 кобил) та косячне парування (25 кобил).

При розробці технології виробництва кінського м'яса при стаєнно-пасовищному утриманні була розроблена структура табуна на момент комплектування (2000 р.), на найближчу перспективу (2002-2004 рр.) та на момент освоєння галузі (2010 р.) . Формування структури табуна здійснювалось з урахуванням віку відправки молодняку на м'ясо, наявності кормових ресурсів та планування об'ємів виробництва. При цьому заплановано організацію відгодівлі та нагулу молодняку, доведення кожної голови до маси 320-350 кг і відправка на м'ясо у віці 9-12 місяців, що дозволяє збільшити поголів'я відтворного складу. При питомій вазі кобил у табуні 55-60%, весь надремонтний молодняк у річному віці відправляють на м'ясо і загальне виробництво м'яса збільшується на 20%.

Крім селекційних і технологічних питань, були рекомендовані конструкційні рішення при реконструкції молочного комплексу під утримання коней.

Згідно з розробленими схемами, повністю закінчена реконструкція 3 блоків приміщень.

- 1 блок – пологова стайня з чотирирядним розташуванням 104 денників для маток і підсисного молодняку та манежем;
- 2 блок – стайня з 4 секціями для групового утримання маток і молодняку на відгодівлі (до 500 гол.);
- 3 блок – стайня з манежем для утримання жеребців-плідників.

Закінчується будівництво пристасених паддоків для інтенсивної відгодівлі молодняку (баз з розколом) та для прогулянки жеребців-плідників.

За нормами та розмірами реконструйовані приміщення відповідають нормам технологічного проектування конярських ферм.

Проведено попередній аналіз приростів живої маси молодняку різних помісних груп, 2000-2001 ставок народження:

- 1 група – помісі української верхової, орловської та російської рисистих порід;
- 2 група – помісі рисистих порід з торійською;
- 3 група – безпородні.

Результати аналізу наведено у (табл.2).

Поки що невисокі та нестабільні середньодобові прирости молодняку пояснюються тим, що на комплексі не відрегульована технологія відгодівлі коней за раціонами, які розробив Інститут тваринництва УААН.

2. Динаміка живої маси та середньодобових приростів молодняку коней на відгодівлі за період з 22.XI.2001 по 22.III. 2002 рр., в середньому на 1 гол

Місяці	Групи коней					
	1 (n = 26)		2 (n = 7)		3 (n = 26)	
	жива маса, кг	приріст, г	жива маса, кг	приріст, г	жива маса, кг	приріст, г
Листопад	264	266	343	266	259	267
Грудень	272	268	350	226	267	268
Січень	275	100	358	267	268	33
Лютий	284	321	365	280	273	178
Березень	292	267	372	226	283	333

Раціони для коней на відгодівлі за проаналізований період мають такий набір кормів: сіно – 4 кг, сінаж – 2, солома – 5, овес – 2-3, ячмінь – 2, макуха – 0,2 кг, та сіль-лизунець.

Лошата 2002 року, народжені від схрещування рисистих кобил з жеребцями-плідниками новоолександрівської вагозної породи, вже у перші місяці життя мають середньодобові прирости понад 1000 г.

На комплексі створюються культурні пасовища, та організується відгодівля коней на літніх майданчиках. При таких формах утримання та відгодівлі прирости можуть досягти закладених у технологію показників.

За нашими розрахунками м'ясне конярство не повинно стримувати розвиток інших галузей агрофірми "Шахтар". Воно буде доповнювати їх за рахунок більш повного використання природних кормових ресурсів та власних кормів для отримання якісної конини при достатньо низькій собівартості.

Технологія м'ясного конярства є енергоресурсозберігуючою, тому що значний обсяг робіт по обслуговуванню поголів'я виконується на конях.

Висновки. Вперше в Україні розроблено технологію і створено комплекс по виробництву конини.

Цілеспрямована селекційно-племінна робота на комплексі дозволить створити на основі різних порід новий м'ясний тип коней з високими відгодівельними якостями для виробництва твердокопчених ковбас та делікатесних блюд.

При освоєнні проектних потужностей комплексу будуть досягнуті такі техніко-економічні показники:

- вихід лошат на 100 маток – 85-90 голів;
- щорічний ремонт і заміна старих маток – 15-20%;
- середньодобовий приріст молодняку до 1 року на інтенсивній відгодівлі 750-1000 г, а молодняку одного-півторарічного віку 650-850 г;
- щорічна відгодівля 250-300 голів молодняку до живої маси 450-480 кг;
- виробництво 110-120 т високоякісної конини за рік.

Створений комплекс по виробництву конини може бути моделлю для інших регіонів України.

Бібліографічний список

1. Барминцев Ю.Н.и др. Продуктивное коневодство.- М.: Колос, 1980.- 207 с.
2. Барминцев Ю.Н. Коневодство – крупный резерв дешевого мяса.- Алма-Ата: Казахсельхозиздат, 1962.- 15 с.
3. Калашников В.В., Ковешников В.С., Калашников Р.В. Продуктивное коневодство // Зоотехния .- 2002.- № 2.- С. 26-29.
4. Старчеус А.П., Оненко В.І. Кінь у присадибному і фермерському господарстві. - К., 2001.- 110 с.

Рассмотрены вопросы развития продуктивного коневодства в Украине, производства конины на специализированном комплексе в агрофирме «Шахтер» Донецкой области

The questions of development productive of horse breeding in Ukraine, productive horse-breeding on the specialized complex in Agrarian firm "Shahtyor" of Donetsk area are considered.